

Ε Λ Λ Η Ν Ι Κ Η Δ Η Μ Ο Κ Ρ Α Τ Ι Α
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΝΙΑΙΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ,
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ & ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΩΝ
Δ/ΝΣΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

ΤΜΗΜΑ Β
ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Ταχ. Δ/ση : Ερμού 15, 10185 ΑΘΗΝΑ
Πληροφορίες : Μαρία Σωτηράκου
Αλεξάνδρα Λέκκα
Μαρία Κωνσταντογιάννη
Τηλέφωνο : 210 32 45 750
Fax : 210 32 38 425
e-mail : t05sde1@ypepth.gr

Να διατηρηθεί μέχρι :
Βαθμός ασφαλείας :

Αθήνα, 13.10.2006
Αρ. Πρωτ. 106553/Γ7
Βαθμός Προτερ.
ΕΠΕΙΓΟΝ

Προς:

- 1. Περιφερειακές Δ/σεις
Εκπαίδευσης**
- 2. Δ/σεις Α/θμιας & Β/θμιας Εκπ/σης
όλης της χώρας (υπόψη Υπευθύνων Π.Ε.
και Α.Υ.)**
- 3. Όλες τις Σχολικές Μονάδες
(μέσω των οικείων Δ/σεων)**

ΘΕΜΑ : Το Πλαίσιο Αναφοράς της Εκπαίδευσης για την Αειφορία

και οι Σχολικές Δραστηριότητες

Περιβαλλοντικής Αγωγής & Αγωγής Υγείας – Θεματικό Έτος

Με το ξεκίνημα της νέας σχολικής χρονιάς το **Τμήμα Αγωγής Υγείας & Περιβαλλοντικής Αγωγής σας εύχεται καλή και δημιουργική χρονιά**, παραμένοντας και φέτος στη διάθεσή σας για κάθε επικοινωνία, συνεργασία και υποστήριξη σχετικά με ζητήματα Περιβαλλοντικής Αγωγής , Αγωγής Υγείας και Εκπαίδευσης για την Αειφορία.

I. Το Πλαίσιο Αναφοράς της Αγωγής Υγείας και της Περιβαλλοντικής Αγωγής – Εκπαίδευση για την Αειφορία

Οι **δραστηριότητες** του Τμήματος Αγωγής Υγείας και Περιβαλλοντικής Αγωγής της Διεύθυνσης Σ.Ε.Π.Ε.Δ., ήδη από την σχολική χρονιά 2005-06 οργανώθηκαν υπό τον τίτλο **Περιβαλλοντικές Δράσεις, Δράσεις Ζωής – Εκπαίδευση για την Αειφορία** σε νέο πλαίσιο, αξιοποιώντας τις κατευθύνσεις των διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών και το πρόταγμα της εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη.

Υπενθυμίζουμε ότι το ΥΠ.Ε.Π.Θ., συμβαδίζοντας με τους στόχους της UNESCO, των Ηνωμένων Εθνών και άλλων οργανισμών **διαμόρφωσε εκπαιδευτικές δράσεις για την δεκαετία 2005-2014**, με στόχο να αναπτυχθούν σχολικές δραστηριότητες που υποστηρίζουν τη διαμόρφωση ενεργών πολιτών και ταυτόχρονα προωθούν το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία.

Τα σχολικά έτη της Δεκαετίας **2005-2014**, όπως έχουν ήδη οριστεί ως η **Δεκαετία της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη**, έχουν χαρακτηριστεί με θεματικό περιεχόμενο ως εξής :

2006 Νερό – Γαλάζιος Πλανήτης

2007 Καταναλωτισμός & Περιβάλλον

2008 Δάσος – Πράσινος Πλανήτης

2009 Γεωργία, Διατροφή & Ποιότητα Ζωής

2010 Ενέργεια- Ανανεώσιμες Πηγές & Τοπικές Κοινωνίες

2011 Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

2012 Υγεία & Παραγωγικές Διαδικασίες

2013 Ανθρωπογενές Περιβάλλον & Αειφόρος Διαχείριση

2014 Ενεργοί Πολίτες

Στο πλαίσιο των θεματικών ετών, η διευρυμένη έννοια του Περιβάλλοντος ως φυσικής δεξαμενής και ταυτόχρονα ως πεδίου για κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, οι ολιστικές αντιλήψεις για την Υγεία όχι ως έλλειψη ασθένειας αλλά ως συνολική ποιότητα ζωής με πολλαπλές παραμέτρους και, τέλος, ο Πολιτισμός λειτουργούν ως ενιαία, αλληλένδετα πεδία μελέτης και δραστηριότητας.

Ως γνωστόν, με την Συνθήκη του Άμστερνταμ η αρχή της Αειφορίας διατυπώθηκε ως «η αειφόρος ή βιώσιμη ανάπτυξη που σέβεται το περιβάλλον», ωστόσο σήμερα, η έννοια της Αειφορίας έχει επεκταθεί : διευρύνοντας την έννοια του περιβάλλοντος ως πλαισίου συνολικά των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, η σύνδεση με την αειφορία σήμερα περιλαμβάνει και την ενασχόληση, τη

συνειδητοποίηση και την εξεύρεση λύσεων στα προβλήματα της φτώχειας, της υγείας, της εξασφάλισης τροφής, της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ειρήνης.

Παράλληλα, και κυρίως μετά τη σύνοδο του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας στην Οτάβα του Καναδά το 1986, έχει διαμορφωθεί ένα νέο ολιστικό πλαίσιο αντιλήψεων και στάσεων για την υγεία, η οποία δεν ορίζεται πλέον ως η απουσία ασθένειας αλλά ως η ολόπλευρη σωματική, ψυχική και πνευματική ανάπτυξη του ατόμου.

Αναγνωρίζοντας το ζήτημα της υγείας ως κοινωνικό ζήτημα οι παράμετροι ειρήνη, καταφύγιο-κατοικία, εκπαίδευση, τροφή, εισόδημα, σταθερό οικοσύστημα, αειφόρος διαχείριση φυσικών πόρων, κοινωνική ισότητα και δικαιοσύνη έχουν συμφωνηθεί και υπογραφεί ως βασικές συνθήκες και προϋποθέσεις για την προαγωγή της σωματικής και ψυχικής υγείας.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, ένα βιώσιμο μέλλον υπηρετείται από υγιείς ανθρώπους, που ζουν σε υγιείς κοινότητες, μέσα σε ευκαιρίες και δυνατότητες που παρέχει ένα υγιές φυσικό περιβάλλον. Αυτό σημαίνει ότι άνθρωποι, κοινότητες και φυσικό περιβάλλον είναι άρρηκτα δεμένοι σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, εξαιρώντας ιδιαίτερα τη σημασία της παραμέτρου **Πολιτισμός**.

Κατά τη φετινή σχολική χρονιάς ο θεματικός άξονας **Καταναλωτισμός και Περιβάλλον** προτείνεται να λειτουργήσει ως αφόρμηση και ταυτόχρονα κέλυφος ποικίλων σχολικών δραστηριοτήτων Περιβαλλοντικής Αγωγής και Αγωγής Υγείας.

2. 2006-2007 Καταναλωτισμός και Περιβάλλον –

Το Πλαίσιο Αναφοράς των σχολικών δράσεων

Η συμπεριφορά των σημερινών πολιτών στο επίπεδο της κατανάλωσης αποτελεί ένα σημείο κλειδί για την επίδραση των δυτικών, κυρίως, κοινωνιών στο περιβάλλον. Οι πρωτοβουλίες, οι δράσεις και οι επιλογές που αναλαμβάνουν οι άνθρωποι έχουν άμεσα και έμμεσα περιβαλλοντικά αποτελέσματα, σε ιδιωτικό και δημόσιο επίπεδο. Για αυτό τον λόγο η **αειφόρος κατανάλωση** -που συνδέεται και παραπέμπει σε ζητήματα αειφόρου παραγωγής- αποτελεί κεντρικό ζήτημα των ημερών μας.

- Γιατί καταναλώνουμε και με ποιους τρόπους;
- Ποιοι παράγοντες μορφοποιούν και καθορίζουν τις επιλογές και τις δράσεις μας;
- Πώς μπορούμε σήμερα να υποστηρίξουμε και να διευκολύνουμε εναλλακτικές, αειφόρες συμπεριφορές και τρόπο ζωής ;

Η κατανάλωση σήμερα στον δυτικό κόσμο δεν αφορά μόνον σε προϊόντα αλλά και σε μια σειρά υπηρεσιών. Επεκτείνεται συνεχώς από αγοραστική πρακτική σε τρόπο και αντίληψη για τη ζωή. Όλο και περισσότεροι τομείς του περιβάλλοντος και της καθημερινής ζωής εμπορευματοποιούνται, ακόμη και ζητήματα ελεύθερου χρόνου ή πολιτισμού, υποβάλλοντας στους πολίτες πρότυπα και διλήμματα, παράγοντας ιδέες και κοινωνικές συμπεριφορές.

Η κατανάλωση στις σύγχρονες κοινωνίες έχει διπλό ρόλο : λειτουργικό και συμβολικό.

Εκτός του βασικού λειτουργικού ρόλου που σχετίζεται με την ανάγκη για τροφή, στέγη, αναψυχή κλπ, η κατανάλωση σήμερα συμμετέχει στη διαδικασία καθορισμού της κοινωνικής ταυτότητας και της κοινωνικής διαφοροποίησης. Επεμβαίνει στο πώς γίνονται αντιληπτές από τους πολίτες οι έννοιες *ανάγκη, αξία, δημιουργία, επιτυχία, ολοκλήρωση*, καθορίζει στόχους και όνειρα.

Τα καταναλωτικά προϊόντα οφείλουν να ιδωθούν υπό διττό πρίσμα: αφενός ως υλικά **λειτουργικά αγαθά**, και, αφετέρου ως **αντικείμενα και προϊόντα που εμπεριέχουν νοήματα και συμβολισμούς** για τον κάτοχο και χρήστη αλλά και για το κοινωνικό του περιβάλλον.

Τα καταναλωτικά αγαθά δεν είναι απλώς λειτουργικά προϊόντα αλλά μέσα επικοινωνίας πολιτισμικών μηνυμάτων. Ταυτόχρονα, η χρήση τους συνεπάγεται μια σειρά από άμεσα και έμμεσα περιβαλλοντικά αποτελέσματα.

Υπό αυτό το φως, τόσο η πρόσβαση και η χρήση των καταναλωτικών προϊόντων και υπηρεσιών, όσο και οι αντιλήψεις που συνοδεύουν και παράγονται από αυτήν την χρήση αποτελούν κοινωνικά ζητήματα στο πλαίσιο του τριπτύχου *άνθρωπος- κοινωνία -περιβάλλον*.

Η χρήση προϊόντων και υπηρεσιών που καλύπτουν τις ανάγκες των ανθρώπων δεν μπορεί στις μέρες μας να μην λάβει υπόψη της τους φυσικούς πόρους του πλανήτη, τα αποτελέσματα της βιομηχανικής παραγωγής και της οικιακής κατανάλωσης σε αυτόν. Στις βιομηχανικές χώρες η ανεξέλεγκτη παραγωγή και κατανάλωση έχει ήδη διατυπωθεί από τα κείμενα της διάσκεψης του Ρίο και του Γιοχάνεσμπουργκ όπως και στην Ατζέντα 21 ότι αποτελεί **βασική αιτία της συνεχιζόμενης περιβαλλοντικής κρίσης του πλανήτη**, αλλά και **αιτία παγκόσμιων ανισοτήτων**, φτώχειας κα.

Η αειφόρος κατανάλωση εκτός από ζητήματα ενημέρωσης, ασφάλειας και δικαιωμάτων των πολιτών ή θέματα ορθολογικής χρήσης των προϊόντων, θέτει και ζητήματα για τον συμβολικό ρόλο της κατανάλωσης, ελέγχει την διαδικασία παραγωγής των καταναλωτικών αναγκών. **Η αειφόρος κατανάλωση ως πλαίσιο αναφοράς ασχολείται με τις ανάγκες που καθορίζουν τον σύγχρονο τρόπο ζωής και τους μηχανισμούς που τις δημιουργούν.**

Η εκπαίδευση όπως πάντα αποτελεί κομβικό εργαλείο για την ανάλυση και επεξεργασία τέτοιων ζητημάτων για την εκπαίδευση των νέων ανθρώπων να στέκονται κριτικά, με αυτογνωσία και κοινωνική ενάργεια απέναντι στο κοινωνικό σύνολο και το φυσικό περιβάλλον.

Σε αυτό το πλαίσιο η κεντρική ιδέα που προτείνεται για τις σχολικές δράσεις είναι

Αλλάζοντας Συμπεριφορές

3. Οι δράσεις του Τμήματος Αγωγής Υγείας & Περιβαλλοντικής Αγωγής

- Έκδοση των πρακτικών των επιμορφωτικών συναντήσεων που πραγματοποιήθηκαν την προηγούμενη χρονιά με τον τίτλο *ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ 2005-06- Εκπαίδευση για την Αειφορία*, ως υλικό τεκμηρίωσης και υποστήριξης των δράσεων.
- Στο διάστημα Οκτώβριος – Νοέμβριος 2006, με αφορμή και τις συναντήσεις του εκπαιδευτικού δυναμικού των Κ.Π.Ε. με τους υπευθύνους Π.Ε. των νομών εμβέλειάς τους, πραγματοποίηση *Επιμορφώσεων - Εργαστηρίων* για τους θεματικούς άξονες του τρέχοντος θεματικού έτους, ώστε να μπορούν να υποστηριχθούν οι εκπαιδευτικοί που θα αναλάβουν προγράμματα
- Νοέμβριος 2006, πανελλαδική συνάντηση των υπευθύνων Α.Υ και του εκπαιδευτικού δυναμικού των Σ.Σ.Ν. – *Επιμόρφωση – Εργαστήριο* για τους θεματικούς άξονες του τρέχοντος θεματικού έτους
- Παραγωγή εντύπου για την *Ανακύκλωση* – διάθεση σε ηλεκτρονική μορφή στις σχολικές μονάδες και τα Κ.Π.Ε. για την αξιοποίηση στο πλαίσιο του θεματικού έτους
- Στο διάστημα Ιανουάριος 2007 και εξής συνεργατικές δράσεις με τη *Γενική Γραμματεία Καταναλωτή*
- Στο διάστημα Ιανουάριος 2007 και εξής, συνεργατικές εκπαιδευτικές δράσεις με μεγάλα μουσεία στα πλαίσια θεματικών περιοδικών εκθέσεων που μπορεί να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο του θεματικού έτους
- Θεατροπαιδαγωγικές εφαρμογές και επιμόρφωση για την υλοποίηση δράσεων στο πλαίσιο του θεματικού έτους με το δίκτυο *εκπαιδευτικών Θέατρο στην Εκπαίδευση*
- Έκδοση *Καταναλωτισμός & Περιβάλλον*
- *Μάιος 2007- Εθνική Εβδομάδα Εκπαιδευτικών Δράσεων :*
Κεφαλαιοποίηση των δράσεων της χρονιάς σε εθνικό επίπεδο-
-Συνάντηση Εργασίας του εκπαιδευτικού δυναμικού των Κ.Π.Ε και των υπευθύνων

4. Οι προτεινόμενοι Θεματικοί Άξονες : 2006-7 Καταναλωτισμός και Περιβάλλον

Φυσικοί πόροι και κατανάλωση

- Οικοσυστήματα, Βιοποικιλότητα και καταναλωτικές συμπεριφορές
- Δάση, αποδάσωση και εντατική γεωργία – καθαρά και συμβατικά προϊόντα
- Βοσκότοποι και κτηνοτροφία– εναλλακτικοί τρόποι παραγωγής
- Υδάτινο περιβάλλον, αλιεία μεγάλης κλίμακας και κατανάλωση
- Η ενέργεια ως καταναλωτικό προϊόν– συμβατικές μορφές-περιβαλλοντικές επιπτώσεις-ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

Κατανάλωση και Υποβάθμιση του Περιβάλλοντος

- Ρύπανση του αέρα, φαινόμενο θερμοκηπίου, τρύπα όζοντος, Ρύπανση υδάτων και εδαφών
- Απόβλητα και Διαχείριση των απορριμμάτων : Παραγωγή, μείωση, επανάχρηση
- Ανακύκλωση στο σπίτι και ανακύκλωση μεγάλης κλίμακας
- Χημική βιομηχανία και καταναλωτής
- Κοινωνίες καταναλωτών και κλιματικές αλλαγές

Τα καταναλωτικά Πρότυπα στην οργάνωση και Χρήση του χώρου

- Αστικά περιβάλλοντα και οικισμοί – οικιστικά πρότυπα ανάπτυξης και κατανάλωση – αειφόρες κατασκευές
- Δημόσιος χώρος και καταναλωτικές συμπεριφορές , αστικό πράσινο, εμπορικά πολυ-κέντρα
- Αειφόρες Μεταφορές

Κατανάλωση και Πολιτισμός

- Η βιομηχανία του ελεύθερου χρόνου- η αναψυχή ως κατανάλωση υπηρεσιών και αγαθών
- Τουρισμός
- Κατανάλωση και αξίες : η παραγωγή κοινωνικών αναγκών, επιθυμιών και στάσεων
- Καταναλωτικά πρότυπα διαβίωσης- ενδυμασία, οικοσκευή, συνήθειες
- Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και καταναλωτικά πρότυπα – Κατανάλωση και Διαφήμιση
- Κατανάλωση και Τέχνη : ζωγραφική και κατασκευές, εικαστικά περιβάλλοντα ,cheap art, arte povera , η κατανάλωση στη λογοτεχνία, το αντικείμενο τέχνης ως καταναλωτικό προϊόν
- Ιστορικές και διαπολιτισμικές όψεις της κατανάλωσης

Καταναλωτισμός και Δημοκρατία

- Κατανάλωση και κοινωνικές ανισότητες - Κοινωνικός αποκλεισμός, Ισότητα ευκαιριών
- Καταναλωτισμός και Δημοκρατικά δικαιώματα

- Εμπόριο και ηλεκτρονικό εμπόριο, εμπορικά μηνύματα, προστασία καταναλωτή, ζητήματα ενημέρωσης, οικολογικές ετικέτες, θεμιτό εμπόριο, περιβαλλοντικοί φόροι κα
- Χρήμα, Εισόδημα και καταναλωτισμός, παραγωγή και διαχείριση χρέους
- Η κατανάλωση και ο κοινωνικός καταμερισμός των φύλων
- Το Οικολογικό Αποτύπωμα

Καταναλωτισμός και ποιότητα ζωής

- Κατοικία, Υγιεινή και Ασφάλεια
- Ποιότητα ζωής στο εργασιακό και κοινωνικό περιβάλλον
- Κατανάλωση και διατροφή
- Έλεγχος διατροφής, διατροφικές συνήθειες στον δυτικό κόσμο, παραδοσιακή και μεσογειακή διατροφή, μεταλλαγμένα τρόφιμα, υποσιτισμός και παχυσαρκία

Υγεία και κατανάλωση,

- Σωματική, ψυχική υγεία και καταναλωτικές συμπεριφορές
- Αλλάζω συμπεριφορές: Αυτογνωσία, αυτοεκτίμηση, ανάπτυξη κριτικής σκέψης και δεξιοτήτων
- Καταναλωτισμός και παιδική ηλικία
- Εφηβοι και καταναλωτισμός
- Άσκηση και φυσικός τρόπος ζωής

Θα ακολουθήσουν τόσο η εγκύκλιος για τις Σχολικές Δραστηριότητες της Διεύθυνσης Σ.Ε.Π.Ε.Δ., όπου θα αναζητήσετε ζητήματα όπως *είδη υλοποιούμενων προγραμμάτων Α.Υ και Π.Ε., σχεδιασμός προγράμματος, θεσμικό πλαίσιο, αρμοδιότητες υπευθύνων Π.Ε. και Α.Υ., δράσεις Κ.Π.Ε. και Σ.Σ.Ν., πλαίσιο συνεργασιών με φορείς εκτός ΥΠ.ΕΠ.Θ κλπ*, όσο και διευκρινιστικές εγκύκλιοι για τις προαναφερθείσες δράσεις.

Παρακαλούμε τις τοπικές Δ/νσεις εκπαίδευσης να προωθήσουν **αμέσως** την εγκύκλιο αυτή σε όλα τα σχολεία της περιοχής τους και να **λάβουν ενυπόγραφα γνώση όλοι οι εκπαιδευτικοί με ευθύνη του Διευθυντή.**

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Καθηγητής ΑΝΔΡΕΑΣ

ΚΑΡΑΜΑΝΟΣ

Εσωτερική Διανομή

Γραφείο Γ. Γραμματέα

Γραφείο Ειδικού Γραμματέα κ. Ράμμα

Διεύθυνση Σ.Ε.Π.Ε.Δ- Γραφείο Διευθυντή

Διεύθυνση Σ.Ε.Π.Ε.Δ- Τμήμα Β Αγωγής Υγείας & Περιβαλλοντικής Αγωγής